

Streszczenie pracy doktorskiej pt. „Uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i środowiskowe determinujące stan i perspektywy rozwoju drobnych gospodarstw rolniczych w centralnej i wschodniej Polsce” mgr Andrzeja Hornowskiego

Celem głównym rozprawy doktorskiej była próba weryfikacji faktycznego stanu drobnych gospodarstw rolniczych funkcjonujących w centralnej i wschodniej Polsce w latach 2005-2017 oraz identyfikacja uwarunkowań, jakie determinowały ich funkcjonowanie i rozwój. Jako „drobne gospodarstwo rolne” zdefiniowano podmioty posiadające od 1 do 15 ha UR i charakteryzujące się nieprzekraczającą wielkością ekonomiczną w wymiarze 25 tys. euro SO.

Wyniki przeprowadzonych badań na poziomie gmin wiejskich z centralnej i wschodniej Polski wskazują, że tylko 59% płatników podatku rolnego (gospodarstw rolniczych) pobierało w 2017 roku dopłaty bezpośrednie, natomiast 50% właścicieli gospodarstw rolniczych płacących podatek rolny ubezpieczona była w KRUS. Z przeprowadzonych badań na poziomie wsi wynika, że działalność rolniczą prowadziło zaledwie 39% gospodarstw rolniczych zdefiniowanych, jako płatnicy podatku rolnego. Badania przeprowadzone w drobnych gospodarstwach rolniczych pokazują, że nie stanowią one jednorodnej zbiorowości. Wyodrębniono gospodarstwa „profesjonalne”, w których działalność rolnicza stanowiła główne źródło dochodu, gospodarstwa „dwuzawodowe”, charakteryzujące się połączeniem prowadzenia działalności rolniczej z pracą poza gospodarstwem rolniczym oraz gospodarstwa „hobbystyczne”, w których dochody uzyskiwane z działalności rolniczej stanowiły niewielkie, dodatkowe źródło dochodu ogólnego rodziny rolniczej. W 81% badanych drobnych gospodarstwach rolniczych głównym powodem ich utrzymywania i prowadzenia było traktowanie posiadanych zasobów (głównie czynnika ziemi) jako lokaty kapitału. W dochodach uzyskiwanych z działalności rolniczej, w 57% badanych gospodarstwach w 2017 roku udział dochodów uzyskiwanych z dopłat bezpośrednich przekraczał 50% w strukturze dochodu ogólnego rodziny rolniczej. Pokazuje to ważność tego instrumentu w kształtowaniu dochodów rodzin prowadzących drobne gospodarstwa rolnicze. Ukierunkowują one swoje działania na maksymalizację korzyści finansowych z tytułu dopłat bezpośrednich. W przyszłości, jak wynika z deklaracji właścicieli drobnych gospodarstw rolniczych, 52% badanych podmiotów zakończy prowadzenie działalności rolniczej.

Słowa kluczowe: drobne gospodarstwo rolne, rozwój zrównoważony, Wspólna Polityka Rolna, ekonomiczno – społeczne determinanty funkcjonowania i rozwoju

Andrzej Hornowski